

בבא קמא פ

משה שווערד

1. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף עט/ב

אבל משהה הוא קודם לרגל שלשים יום. ודוקא בבית אבל לרעות בעדר אסור. וכדנניא בתוספתא ... ובלבד שלא ישהה את האחרונה שלשים יום. פי' כגון שלקח מקצתן שלשים יום קודם לרגל ועוד לקח באחרונה אחרות לצורך הרגל ט"ו יום, ושחט ברגל הראשונות ונשתיירו לו אותן שלקח באחרונה, לא יאמר הואיל ולצורך הרגל קנייתה אע"פ שעבר הרגל ולא הוצרכתי להם אשהה אותן עד תשלום שלשים יום, אלא שוחטין מיד.

2. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף פ/א

אמר להם מותר ובלבד שלא תצא ותרעה בעדר. רש"י ז"ל משמע שסבור דלשהות בבית אפילו שלא לצורך הרגל ואפילו לשהות יתר משלשים יום בעו מיניה והתיר להם וכמעשה דאותו חסיד, שכך פירש הוא ז"ל ורבנן פליגי עליה. וא"צ לפירוש זה, אלא קודם הרגל שלשים יום קא בעו מיניה והתיר כרבנן. ומיהו מסתברא כדברי רש"י ז"ל, שהרי לאחר דברי ר"ג אמרו ומעשה בחסיד אחד, דלכאורה משמע שדברי ר"ג כמעשה של אותו חסיד:

• קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף עט/ב

(פז) אבל מגדלין בהמה דקה בסוריא. וצ"ע מאי נ"מ בזה הא אמרינן בגמ' בבל כ"א יי מפני שהשדות הן של ישראל, וכן להיפוך בא"י אם השדות אינן של ישראל כמו בזה"ז מותר לגדל, וא"כ אינו תלוי כלל בקדושה ולא קדושה, וע"כ הטעם בסוריא מפני שאין השדות של ישראל, ואפשר כיון שגזרו חכמים שלא לגדל בא"י, ואי"ס ל"שמיה כיבוש וסוריא היא בכלל א"י ראוי לומר לא פלוג אפילו אם אין השדות של ישראל, אבל א"כ תיקשי דגם בזה"ז ליתסר דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אפילו בטל הטעם, וע"כ צ"ל, כיון דמותר לגדל בא"י בחורשין ובמדבר אלמא שלא גזרו אלא במקום ששייך הטעם ולא אמרינן לא פלוג:

• עיין הר צבי- מובא במראה מקומות לדף עט

3. נחלת משה

דף פ' ע"א: שאלו תלמידיו את ר"ג מכו לגדל וכו'. לפי רש"י נ"ל דכפי' הוא כך דשאלו אותו מכו לגדל בהמה דקה בשדות (וכייונו בשדות שלו דבשדות של אחרים פשיטא דאסור) אמר להן מותר ומקשי בגמרא והתן אין מגדלין ומתוך בגמרא דהכי קא בעו מיניה מכו לשבות דהיינו שבוש רוצה להחזיקה רק בתוך ביתו דבשדות פשיטא דאסור דגזרינן שמה תכנס בשדות של אחרים אבל בצית מצטיא להו אי גזרינן שמה תלא לשדות או לא ופשיטא להו דמותר ואין להקשות א"כ למה סוים ר"ג ובלבד שלא תלא וחרעם בעדר והלא כל האיבעיא היתה רק בצית ד"ל דר"ג רצה לחזור ולהזכיר שלא יעשו לומר דמותר בכל גוונא. והנה לפי רש"י איירי ר"ג בכל השנה ומש"ה כתב רש"י דרבנן פליגי עליה דר"ג דחזיקן לקמן גבי מעשה דחסיד אחד שאסרו חכמים אפי' אם קושרה בכרעי המיטה.

4. מאירי על בבא קמא דף פ/א

[1] אף על פי שבמקום פקוח נפש הותרו האיסורין להתרפא בהם דבר שנאסר מכח תקנה ומחשש פסידת אחרים ראוי להתמיר בה ביותר מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאל לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד

שיינק חלב רותח משחרית לשחרית והביאו לו עז וקשרוה בכרעי המטה והיה יונק ממנה חלב רותח משחרית לשחרית לימים נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו אותה העז קשורה לו בכרעי המטה חזרו לאחוריהם אמרו ליסטים מזויין בביתו של זה ואנו נכנסנו אצלו ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותה העז אף הוא אמר בשעת מיתתו יודע אני בעצמי שאין בי אלא אותו עון שעברתי על דעת חברי:

5. בן יהודע על בבא קמא דף פ/א

ולא מצאו בו אלא אותו עון. [2/ נראה אע"ג שהיה חולה שאין בו סכנה, כמ"ש מהרש"א ז"ל, הוא התיר לעצמו מפני שדבר זה הוא גזרה דרבנן ובמקום חולי לא גזרו, אך החכמים חשבו זה אליו לעון, מפני שהוא אדם חשוב, והרואין אותו יטעו לעשות כן בלא חולי:

6. קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף פ/א

(פח) דף פ'. מעשה בחסיד שהיה גונח ואמרו אין לו תקנה וכו'. [3/ והנה בכתובות דף ס' מבואר דגונח אין בו סכנה וגם הכא מוכח כן, דאי נימא שהיה מסוכן ודאי היה מותר לגדל דאין לך דבר העומד בפני פיקו"נ ובשיטה בשם המאירי כתב דהיה מסוכן, והיינו דכן משמע הלשון "אין לו תקנה" ומ"מ צריך להתמיר בזה כיון שהתקנה היא משום פסידא דאחריני, ותימה, דודאי איסור גזל הותר במקום סכנה:

7. שערים מצויינים בהלכה

אלא). ובכובע ישועה מפרש, דאותו חסיד ס"ל כר"מ דחשיב גזל בהדי עבירות דיהרג ואל יעבור כדאיתא בחי' הרשב"א (כתובות יט. ד"ה ר"מ) בשם התוספתא, ובחי' הרמב"ן (שם) הביא כן בשם ברייתא חיצונית. שוב ראיתי בשו"ת תורת רפאל (סי' מט) דאותו חסיד ס"ל דגזל לא הותרה משום פקוח נפש, משו"ה אסור להתרפאות בהם, כיון דאיכא פסידא לאחרים, אבל אי נימא דהותרה עון גזל משום פיקוח נפש, בודאי לא היה בו עון דע"ז, ואדרבה מחוייב היה לעשות כן משום פיקו"נ, וכמש"כ ביש"ש לעיל (פ"ו סוס"י כז) דאם אינו עושה כן מתחייב בנפשו. ועי' בשדי תמר (מער' א-טז). ועי' מה שהארכנו לעיל (ס: ד"ה אסור להציל).

- תוספות מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב ד"ה מהו להציל
מהו להציל עצמו בממון חבריו - איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש.

- דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב
ה [מהו להציל עצמו בממון חבריו - התוס' מפרשים דהספק אם חייב לשלם. ומבאר הרא"ש דזה פשוט שמותר להציל עצמו כיון שהוי פקוח נפש והספק רק אם חייב לשלם. וקשה אם הספק אם חייב לשלם מהו לשון התשובה שאמרו אסור להציל עצמו בממון חבריו. ולשון הרא"ש והרשב"א והמאירי דהספק אם מותר להציל עצמו על דעת שלא לשלם ועל זה קאמר לשון איסור.
❖ ובגליוני הש"ס מבאר דהספק אם פיקוח נפש הותרה ואז פטור לשלם או הוי דחוייה ואז חייב לשלם, ואמרו שאסור להציל עצמו והוי דחוייה ולכן חייב לשלם.
❖ עו"ל דהספק האם פקו"נ דמי לאונס גמור שגם אדם המזיק פטור [כמש"כ תוס' לעיל כז ב).

• **מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב**

רש"י ד"ה ויצילה שלא ישרפוה. נ"ב ע' **פרשת דרכים** דרך החיים **שכ' דמשמע מרש"י כאן דס"ל דאסור להציל עצמו בממון חברו אפילו במקום פקוח נפש**. וע' רמב"ם פ"ח מהל' חובל **וכ' דרש"י ותוס' כאן פליגי בזה ותמה על שיטת רש"י הרי אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואולם מצינו ירושלמי מפורש ע"ז פ' אין מעמידין לא סוף דבר האומר הרוג את איש פלוני אלא אפילו אומר חמוס את חברו חייב למסור נפשו** וע' פני משה שם שכ' אפשר דהירושלמי אזיל בשיטת ר"מ (כתובות יט ע"ב) העדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר ע"ש. וע' ג"כ שיטה מקובצת ב"ק פ' הגזול פסק ארוך בזה בשם הראב"ד ע"ש וע' ירושלמי סנהדרין פרק ב ג"כ מעין סוגיא זאת ע"ש:

• **דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב**

המל"מ בפרשת דרכים [פרק יט מובא במהרצ"ח] מדייק ממש"כ רש"י ד"ה ויצילה], שדור אסור לשרוף הגדיש משום שאסור להציל עצמו בממון חברו, משמע שרש"י לומד כפשוטו שיש איסור להציל עצמו בממון חברו. ולפי התוס' הפשט שדור חייב אותם לשלם העדשים והשעורים ששרפו. ותמה המל"מ על רש"י איך סבר שיש איסור הרי אין דבר העומד בפני פקוח נפש.
היד דוד תירץ שלא היה פקו"נ גמור שיכלו להציל עצמם באופן אחר ע"י טירחה מרובה, [גם בתוס' ר' פרץ מפרש דהא דקאמר אסור להציל עצמו מיירי ביכול להציל ע"י דבר אחר]. **המהרצ"ח מתרץ דסוגין סבר כמו המ"ד בירושלמי שחייב למסור נפשו ולא לחמוס חברו**. גם הרמב"ן [כתו' יט א] **כתב שנמצא בברייתא חיצונית, שלשה דברים אין עומדים בפני פיקוח נפש, ר"מ אומר אף הגזול**. הבית אהרן מבאר שלפי התוס' הציל שלא נתן ליטול ע"מ שלא לשלם, אלא על דעת לשלם ומבאר שזה גם כוונת רש"י.

8. **נחלת משה**

והביאו לו עז וקשרו לו צכרעי המיטה וכו' חזרו לאחוריהם
ואמרו לסעים מזויין צביתו של זה וכו'. הכה לפי
רש"י אפשר לבאר את המחלוקת שבין הכהא חסיד וצין הכצנ
בפשיטות דהחסיד סבר כר"ג דמותר להשקות בתוך ביתו
ורצנ פליגי עליה וסברי דאסור להשקות בתוך ביתו דגזרינ
שמה תלא לשדות. וכהה לפי החוס' דס"ל דאפי' ר"ג לא
התיר תלא לפני הרגל אז לפי המחירי דמפרש דהחסיד הי
מסוכן אפשר לומר דפלוגתייהו כיוי צזכ דכהה לעיל ס:
אמרין דאסור להכיל עצמו צממון חצירו וכתבו שם החוס'
וכר"ג דהכוונה היא שאם הכיל עצמו צממון חצירו חייב
לשלם תלא לכתחילה מותר להכיל עצמו צממון חצירו דאין
לך דבר שעומד בפני פקוח נפש תלא שלשה דברים. וכהה
מרש"י שם ד"ה וידלה וכו' משמע דס"ל דאסור ממש להכיל
עצמו צממון חצירו ואפשר לומר דצזכ פליגי החסיד ורצנ
דהחסיד סובר דמותר להכיל עצמו צממון חצירו ורצנ סברי
דאסור להכיל עצמו צממון חצירו. ואפשר עוד לומר דלעולם

9. **שו"ת אבני נזר חלק חושן משפט סימן קצג**

נידון השאלה אם מותר לחולה לשתות לרפואה חלב טמא. וגם אם הרופאים אומרים שצריך אם מותר לחולה להחמיר על עצמו שלא לשתות:
הדבר פשוט דאין מותר רק עפ"י רופא מומחה שאומר שיש סכנה לחולה גם שיאמר שאין רפואה בדבר היתר רק בחלב טמא ...
ובשאלה שני' בחולה שיש בו סכנה עפ"י הרופאים ואמרו לו רפואה במאכלות אסורות אם מותר לחולה להחמיר על עצמו. הנה לפי דברי אבן עזרא (פ' משפטים) שפירש על ורפא ירפא דוקא במקות ופצעים שמבחוץ

לא על חולי שמבפנים ומביא ראי' מפסוק (דהי"ב ט"ז) וגם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים לדבריו בודאי מותר להחמיר על עצמו בחולי שבפנים ולא די שמותר רק איסור יש לרפאות עצמו בחולי שבפנים מרופאים. והרמב"ן ז"ל כתב (פ' בחקותי) וז"ל והכלל כי בהיות ישראל שלמים וגם רבים לא יתנהג ענינם בטבע כלל לא בגופם ולא בארצם לא בכללם ולא ביחיד מהם כי יברך ה' לחמם ומימם ויסיר מחלה מקרבם עד שלא יצטרכו לרופא ולא להשתמר בדרך מדרכי הרפאות כלל כמו שאמר כי אני רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים ... עכ"ל הרמב"ן ז"ל. והנה לדעתו ג"כ החולה רשאי להחמיר על עצמו. כי לדעתו אין נכון לחולה לדרוש ברופאים. ... ממילא באיש צדיק שרוצה להחמיר על עצמו במאכלות אסורות ובוטח בהש"י כדי שלא לאכול מאכלות אסורות אף שבלא מאכלות אסורות עוסק ברפאות ואין מחזיק עצמו צדיק כ"כ. וגם שרוצה לקיים דעת הב"ח ז"ל שאביא א"ה לקמן. אבל אם במאכלות אסורות רוצה לסמוך עצמו על הרמב"ן ז"ל שפיר דמי. ולפי"ז אסא שהי' דורש ברופאים וכתבתי למעלה שלולא פירוש הרמב"ן ז"ל י"ל שדרש בה' רק מחמת שדרש גם ברופאים הי' נקרא שלא דרש ה' טעמו מה שדרש גם ברופאים הי' מפני שלא החזיק עצמו לצדיק כ"כ ובשאינו צדיק גמור מותר ומצוה לדרוש ברופאים כדברי הט"ז ז"ל ...

ומ"מ נראה דודאי יוכל החולה הצדיק לסמוך על האבן עזרא והרמב"ן כשנוגע למאכלות אסורות בחולי שבפנים שלא לסמוך על הרופאים כי האבן עזרא והרמב"ן ז"ל המה רוב כנגד הב"ח ז"ל. ומש"כ הב"ח ז"ל שכן נהגו בכל גבול ישראל אינו ראי' כיון שהרמב"ן ז"ל בעצמו כתב שכן נהגו וכן הגמ'. אמר כן אבל כתב הרמב"ן שהמנהג אינו מצד החסידות. ואין לומר שאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב. זה אינו כי נראה בחוש שהרופאים מועדין לקלקל וטוב לפני ה' ימלט מהם. וגם נראה לי ראי' להרמב"ן ז"ל מדברי הגמ' במס' ב"ק (פ' דאיתא שם מעשה בחסיד אחד שהי' גונח דם מלבו ואמרו הרופאים שאין לו תקנה עד שיינק חלב רותח משחרית לשחרית לימים נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו אותה עז קשורה בכרעי המטה חזרו לאחוריהם ואמרו לסטים מזויין בביתו של זה ואנו נכנסין לבקרו ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני שאין בי עון אלא אותה העז שעברתי על דברי חברי. וקשה הא פקוח נפש דוחה כל האיסורים. אלא ודאי כיון שהי' חסיד לא הי' צריך לעשות עפ"י הרופאים כדברי הרמב"ן ז"ל ובפרט בדבר איסור. והנה השיטה מקובצת הקשה קושיא הנ"ל ותירץ בשם הרב המאירי בדבר שנאסר משום תקנה ומחשש פסידת אחרים ראוי להחמיר בו ביותר. והנה לפי תירוצו היה צריך דין זה להיות בפוסקים שפקוח נפש אין דוחה איסור כזה. ולא מצינו בפוסקים דין זה. אך לפי דברי הרמב"ן ז"ל אתי שפיר דנהי דמן הדין מי שאינו צדיק גמור ורוצה להתרפאות ברופאים פקוח נפש דוחה גם איסור זה רק לחסיד הי' נחשב עון כנ"ל. לכן לא הביאו הפוסקים דין זה כיון דמן הדין מותר משום פקוח נפש אפי' איסור כזה כנ"ל. אך כל הנ"ל בצדיק אבל מי שאינו צדיק ורוצה להחמיר על עצמו במאכלות אסורות נגד הרופאים עדיין יש לשאול בזה אם מותר כיון שבסתם אדם כתב הט"ז שחיוב ומצוה יש להתרפאות מרופאים. אך נראה לי דלענין זה מקרי צדיק שמחמיר על עצמו במאכלות אסורות ובוטח בהש"י אפי' במה שיש בו סכנת נפשו וא"כ אפי' מי שאינו צדיק אפילו הכי מותר לו להחמיר על עצמו במאכלות אסורות נגד הרופאים: ... וגם מעשה דהגמ' בחסיד ג"כ לא הי' נחשב חטא מה שלא החזיק את עצמו לצדיק גמור. ומה שאמר בשעת מיתתו אפשר שהי' נגלה אליו אז זה. רק משמע שלכל אדם יש לבטוח בהש"י ולא לעסוק ברפאות. לכך האידנא שנראה בחוש שהרופאים מועדין לקלקל נראה שיוכל לסמוך על פשט דברי הרמב"ן ושלא להביא עצמו לסכנת נפשות בידים:

10. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

ד' ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותה העז - העיון יעקב מקשה אם לא היה לו שום עון מדוע באו עליו יסורים של חולי הגונח מלכו, הרי אין יסורין ללא עון [שבת נה ב]. ודוחק לומר שהיה לו עבירות מקודם, אלא שאותם יסורים כיפרו עליהם. ותירץ ע"פ מש"כ התוס' בשבת דעון היינו מזיד, ובדקו ולא מצאו בו עבירה במזיד, אבל עבירות בשוגג היה לו, דאין צדיק בארץ אשר לא יחטא.

11. קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף פ/א

(פט) ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון, וצ"ע איך אפשר לברר דבר כזה, שמא עבר עבירות בסתר או בהרהור הלב וכתוב האדם יראה לעינים והי' יראה ללבב, ושמא נתברר להם ברוה"ק, ועדיין צ"ע למה ישבו ובדקו מאי נ"מ מזה, ואפשר משום דמבקר החולה צריך לעוררו לשוב בתשובה, וע"כ בדקו אם יש בו איזה עון יזכירוהו שצריך לשוב:

12. שערים מצויינים בהלכה

אלא עון אותו העז. הקשה בספר יפה תלמוד, א"כ איך נצטוו בנ"י להביא קרבן פסח מן הכבשים ומן העזים, וכן איך נאמר בתורה (ויקרא א-י) "ואם מן הצאן קרבנו", הלא אפילו בבית אסור, עי' ברש"י מס' סנהדרין (כה: ד"ה מגדלין) דעבידא דמשמטא ורהטא לתוך השדות, ובתוס' כתבו דלמא אתי לרעות בשדות. והניח בצ"ע. ונראה דלא קשה דהא אמרינן לעיל (עט:) דמשהה הוא קודם לרגל שלשים יום, וכן אמרינן כאן והטבח לוקח ושוהה, וכן פסק הרמב"ם (נוק"מ פ"ה ה"ז). ועוד דאמרינן בהמה דקה אפשר להביא מחוץ לארץ, ועוד דמותר לגדל בחורשין, ואפילו לשיטת רש"י דאסור משום ישוב ארץ ישראל שמבעיר את השדות, מותר ביער גסה, שאינו מכלה האילנות, והיה יכול להקשות מקרבן תמיד שמקריבין בכל יום, אלא דלצורך גבוה שרי, וכ"כ במלאכת שלמה דלצורך גבוה שרי לגדל ל' יום, כגון לצורך מצוה דרגל ומשתה, וה"נ כן.

13. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף פ/א

שדה קטנה היתה ומעבירין דרך עליה. [1] פרש"י ז"ל דשדה של אחרים היתה. [2] והראב"ד ז"ל פי' שדה שלהם היתה, ואע"פ [ש] שלהם היתה נענשו מפני שהיתה מפסדת האוכלין. וזה נ"ל יותר. ולפי פירוש זה מסתברא דה"ק אע"פ שהיתה שלהן והפסדה מועט, אפ"ה אסור שהרי נענש בכך:

14. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

ז' וכן מי שנדר ליקח בית וליקח אשה בארץ ישראל אין מחייבין אותו ליקח מיד - גירסת הרא"ש מי שנדר ליקח בית בא"י ולישא אשה. וסברתו דלישא אשה אין מצוה דוקא בא"י. הים של שלמה [סימן לון] ביאר לפי גירסא דידן, שיש מצוה לישא אשה בא"י משום ישוב א"י.

15. שערים מצויינים בהלכה

וכן מי שנדר ליקח בית וליקח אשה בארץ ישראל. כתב בשיטת הקדמונים (פירוש רבינו ברוך) ולקחת אשה ובית בארץ ישראל מצוה היא משום ישוב א"י. ועי' במס'

16. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

הפתחי תשובה [ס"ק א] מביא תשובת החת"ס שכתב שדוקא בדבר מצוה כגון לישא אשה או ליקח בית בא"י כופין מיד כשיזמן הראוי לו, משא"כ בדבר הרשות. הפתחי תשובה מקשה שלא הוזכר בשו"ע שמייירי דוקא בלוקח בית בא"י.

המחנה אפרים [שבועות סימן יד] כותב שמכאן מוכח שהנדר סתם חייב לקיים נדרו מיד. ומוסיף המחנ"א אף די"ל דשאני הכא שהוי נדרי מצוה ואיכא בל תאחר, מ"מ הרמב"ם והטור לא הזכירו שמייירי דוקא בא"י וא"כ מייירי אף בנדר שאינו מצוה וליכא בל תאחר, ואעפ"כ צריך לקיים הנדר מיד.

17. גמרא הלכה ברורה

בעל צפנת פענח (בחי'דושי'ו לבבא קמא) מבאר שדברי הברייתא "בארץ ישראל" מתייחסים רק לקניית בית, אבל נשיאת אשה הרי היא מצוה בכל מקום. אכן ברא"ש (סי' יד) הנוסח הוא "ליקח בית בארץ ישראל ולישא אשה". יש להעיר שברייתא זו שבסוגייתנו מובאת גם בתוספתא (ח, ד) בלשון "נדר ליקח לו בית וליקח לו שדה – אין מחייבין אותו ליקח לו מיד אלא עד שימצא את ההוגן לו", ולא מוזכר בה שזה דוקא בארץ ישראל, וכן פוסקים הרמב"ם, הטור והמחבר בשולחן ערוך בלא לקשור הלכה זו לקניית בית בארץ ישראל. בעל מעשה רקח מבאר שלשון ארץ ישראל שברייתא שבגמרא היא טעות סופר. מלשון הפוסקים מוכיחים בעל מחנה אפרים (הלכות שבועות סי' יד) ובעלי פתחי תשובה (סק"א) שלא כדברי המהר"ט, שגם בנדרי רשות אינו יכול לדחות את קיומם ללא הגבלת זמן. בעל חזון יחזקאל (על התוספתא ח, ד בחידושים) מבאר שהברייתא נקטה לשון ארץ ישראל משום שרק לגבי קניית בית בארץ ישראל שהיא מצוה יש מקום ללשון נדר של קבלה על עצמו, אבל בדבר של רשות אין מקום ללשון זו אלא רק ללשון שבועה. הוא

18. דגול מרבבה יורה דעה סימן ריד סעיף א

(ש"ך ס"ק ב) דכשלא יהא בריא לא יתענה. דבריו דחוקים, ולענ"ד נראה דגבי ברית מילה אינו חוזר בו ממנהגו לגמרי, אלא שעתה בסעודת מצוה אוכל ולעתידי שוב חוזר למנהגו. והוא הדין אם אירע לו איזה מיחוש ורצה לאכול היום, ולעתידי שוב חוזר למנהגו, ג"כ אינו צריך התרה. אבל המחבר כאן מייירי שאינו בריא ורוצה לחזור לגמרי ושלא לשוב למנהגו לעולם, לכך צריך התרה, ובוה דברי המגן אברהם בסימן תקפ"א ס"ק י"ב נכונים:

19. רש"י על בבא קמא דף פ/א

תקבריהו לבנה - שאתה סומך עליה והיא אינה יכולה לשמור:

20. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

חובא תקבריהו וכו'. [1] יש אומרים שקללה. [2] ויש מפרשים אותו בתמיה כלומר רוצה היא לקבור בניה. ואי קשיא ורב הונא היכי עביד הכי דהא אמרינן במתניתא דאפילו על ידי אחר אסור לגדל דאף אם היה עושה חובה באיש אחר מפני חסידותה אפילו הכי אסור. וצריך לומר דהיתה חשובה בעיניו יותר מכל אדם מפני חסידותה והיתה נזהרת שלא לרעות מן הגזל. ה"ר ישעיה ז"ל.

21. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

דין קא מנטרא להו חובה א"ל חובה תקבריהו לבנה. [1] פירש"י שהיה מקלל אותה ר' אדא בר אהבה כלומר יהי רצון שתקבור בניה שאתה סומך בשמירתה ולפיכך אתה מגדל בהמה דקה, והיא אינה יכולה לשומר. [2] ור"ת מפרש בתמיה כלומר וכי היא רוצה לקבור בניה שאינה עסוקה לגדל, אלא עסוקה לגדל צאן.

22. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף סב/א

(רח) דף ס"ב. כשגגה שיוצא מלפני השליט ונח נפשיה. הנה בכל מקום שמצינו כי ברכותיהן וקללותיהן של צדיקים מתקיימות הטעם פשוט, כי רצון יראיו יעשה, אבל הכא א"א לומר כן, דהא לא היה רצונו כלל שימות, ומוכח מכאן, דהדיבור של פה קדוש פועל בטבע אפילו בלי שום כונה. כמ"ש ואשים דברי בפיד לנטוע שמים וליסד ארץ, והוא כמו הגרזן החוצב גם בלא כונה רק מטבעו, כן הוא גם דיבור האדם, אלא שאם טימא

שפתיו בדיבורים אסורים הוחלש כוחו, כמו הסכין שעלה עליו חלודה הרבה שאין בכוחו לחתוך עד שיסירו החלודה ממנו:

23. ספר שיחות מוסר | מאמר כד תשל"א

ובכתובות (סב ב') אי' "רב רחומי הוה רגיל דהוי אתי לביתי כל מעלי יומא דכפורי, יומא חד משכתי שמעתי", הוי מסכיא דביתהו (היתה אשתו מצפה), השתא אתי, השתא אתי, לא אתא, חלש דעתה אחית דמעתה מעיניה, הוה יתיב באיגרא, (הי' רב רחומי יושב בעליה), אפחית איגרא מתותי, ונח נפשי".

ומיכן למדנו, שהעונש על חטא שבין אדם לחבירו אינו כדי לספק את הנפגע, שהרי במקרה שלנו הי' זה עונש גדול שאף היא סבלה ממנו יותר מכולם, שהרי על איחור קל הזילה דמעה, וכמה דמעות הזילה כאשר אבדה את אישה לגמרי. אלא הוא שאמרנו, כי הפגיעה שבין אדם לחבירו היא אש אוכלת, וכל השולח יד נכונה באש, ולא בתור עונש כלל אלא כחוק טבעי ומציאותי.

24. ספר ים של שלמה - בבא קמא פרק ז אות לו

[לז] דין סעודת מילה, ופדיון הבן, וזכר, וסעודת חנוכה, וק"ו סיום הספר, הן קרוים סעודות מצוה, ומותר להנות מהן. ...

רב ושמואל ורב אסי אקלעו לבי שבוע הבן (פ' ע"א). פי', שעברו עליו ז' ימים, והיינו לסעודת ברית מילה, ואמרי לה לבי ישוע הבן, פי' רש"י, פדיון הבן, דישוע מתרגמין פורק. ותו' (ד"ה לבי) פי' ישוע, על שם שהולד נושע ונמלט, ע"ד הפסוק (ישעיה ס"ו, ז') והמליטה זכר. והיו רגילין לעשות סעודה. ואלו ואלו דא"ת. אבל קשה לפירושם, הא אמרינן בפרק גיד הנשה (חולין צ"ה ע"ב) דרב לא אתהני מסעודת הרשות. בשלמא מילה. הסעודה גופא היא שמחת מצוה, כמו סעודות חתן, שנאמר (תהלים קי"ט, קס"ב), שש אנכי על אמרתיך. ומצוה גדולה לכנוס באותה סעודה, כאשר כתבתי בסוף כ"ה סי' קצ"ב, אבל פדיון הבן ליכא סעודת מצוה להדיא. אלא נראה, כל סעודה שאדם עושה שלא כדרך מריעות ושמחה. אלא כדי ליתן שבח למקום, או לפרסם המצוה, או לפרסם הנס, קרוי סעודת מצוה, כגון פדיון הבן, לפרסם המצוה. ולפירוש ר"ת לפרסם הנס, שנגמלט הזכר והאשה. ועל כן כתב חכם אחד, ומהרא"י הביא בספרו (ת"ה ח"א) סימן רס"ט וז"ל, דמה שאנו נוהגין עכשיו, לאחר שנולד הזכר נכנסים לשם לטעום בליל שבת הסמוך ללידה, דהיא סעודת מצוה, והיינו אותה סעודה דפי' ר"ת, וקבעו בלילי שבת, בשעת שהכל מצוין בביתם:

ואותן סעודות שעושים בימי חנוכה. נראה שהם סעודות מצוה. ולא כדברי מהר"ם (טור או"ח סימן תר"ע), שפסק שהן סעודות הרשות. דלהודות ולהלל נתקנו. ולא למשתה ושמחה. אלא כדברי הרמב"ם (ה' חנוכה פ"ג ה"ג) שהן ימי שמחה והלל. וכן נמצא במרדכי ארוך (חדושי אנשי שם פסחים פ"ד אות א'), דלהודות והלל נקבעו משום הנס. וימי משתה ושמחה נמי נקבעו, כדאיתא במגילת תענית. דקבעו י"ט, משום חנוכת המזבח. ובתלמודא משמע דנתקנו נמי למשתה ושמחה. מדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת כ"א ע"ב) לשנה האחרת קבעו ועשאו י"ט בהלל ובהודאה. ומדאמר י"ט, ולא קאמר קבעו ח' ימים להלל ולהודאה, ש"מ די"ט נמי כפשוטו הוא, למשתה ושמחה, ואף רש"י פי' שם, לא שאסרום במלאכה, אלא להלל ולהודאה. משמע דלא אפיק רק עשיית מלאכה. וכן מצאתי. ועוד נ"ל, דקל וחומר הוא. דהא לא גרע מבי ישוע הבן, דע"כ סעודות מצוה ניהו. מדאזיל רב להתם. והיינו טעמא, מאחר שהוא לפרסם מצוה, או הנס, כדי ליתן שבח והודיה למקום, נקרא מצוה. ק"ו ימי חנוכה, דניתנו לשבח והודיה, ולפרסם בהן הנס, והר"ן כתב (שבת י' ע"א בדפי הרי"ף). שנהגו לאכול גבינה בחנוכה, והטעם הוא נמי לפירסום מצוה. לפי שאמרינן במדרש, דבתו של יוחנן האכילה לראש אויבים גבינה, ושכרתו. וחתכה את ראשו, וברחו כולם, ע"כ:

וסיים הספר נמי נראה בעיני שהוא סעודת מצוה. וכן ראינו מפרק כל כתבי (שבת קי"ח ע"ב) דאמר אב"י, תיתי לי, דכי חזינא צורבא מדרבנן דשלים מסכת, עבידנא יומא טבא לרבנן. ובסוף פרק זה אאריך בו בעזרת השם יתברך לעד ע"ש. ומשום זה היה נראה לברך שהשמחה במעונו בסיום מסכת. דאין לך שמחה יותר לפני הקב"ה, אלא שמחה ורינה של תורה. דאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה (ברכות ח' ע"א). דלא גרע מפדיון הבן. דלפרסום מצוה בעלמא הוא. וכן הוריתי פעם אחת הלכה למעשה. ונתבלבל השמחה במהומות גדולות, על ידי סיבות קשות. ותליתי הסרחון בי, שעברתי על דברי רבותיי, שלא שמעו מעולם דבר זה. על כן לא כתבו אלא בחתונה ובפדיון הבן. ובמילה ג"כ, לולי צערא דינוקא. אבל במצות אחרינא לא, ובוודאי כל דבריהם בקבלה, ובסודות פנימיות, על כל שיחה ומלה. ואיך נתקן דוקא לאותה מצוה, ולא לענין אחר. דהא בי"ט מחויב להרבות בסעודות, ולשמח. ואפ"ה לא מברכין. ומ"מ סיום הספר הוא סעודת מצוה לכולי עלמא. אבל סעודת חינוך הבית, בודאי הוא דרך ריעות. בפרט בעו"ה אותם סעודות וחנוכים שעושים ההמון עכשיו, הוא קלון, ורק לרוות הגרון בשחוק וקלות ראש. וכן מצאתי שפסק מהר"ם. ומ"מ נראה, מי שהוא ירא אלקים, ורוצה לחנך ביתו בתורה ובמצות. וליתן שבח למקום אשר חננו, ולא הנית מתחילה לשנות בביתו, ולשחוק בו, ולנהוג קלות ראש. אלא מתחילה עושה סעודה לחנכו, ולומר בו דברי תורה, ולדרוש בו מעין המאורע. שפיר הוא סעודת מצוה. ועליו נאמר המקרא (שה"ש ה, א), שתו ושכרו דודים, בימי המלואים (שהש"ר שם):

וסעודת בר מצוה שעושים האשכנזים, לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה יוכיח עליה. ועושים שמחה, ונותנים למקום שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, וגדול המצוה ועושה, והאב זכה שגדלו עד עתה, להכניסו בברית התורה בכללה. וראינו להדיא ספ"ק דקדושין (ל"א ע"א) שאמר רב יוסף לבסוף, השתא דאמר ר' חנינא גדול המצוה ועושה כו', מאן דאמר לי שאין הלכה כר' יהודא, דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן. אע"פ שהיה כבר חייב. אלא אבשורה שלא היה נודע לו עד עתה רצה לעשות י"ט. כ"ש על הגעת העת והזמן, שראוי לעשות י"ט. אכן הבר מצוה גופא [שאינו עושים בזמנו] לא ישר בעיני. שרובן אין להם ב' שערות. וא"כ איך יוציאו אחרים ידי חובתן בתפילה ובברכת המזון. ואם נאמר מן הסתם אוקמינן אחזקה שהביא ב' שערות, בפרט במילתא דרבנן. ואף שברכת המזון דאורייתא הוא. מ"מ מן התורה היה יוצא בברכת הקטן. אלא שרבנן אמרו שאינו מוציא הגדול. א"כ מיד כשיגיע ל"ג שנים ויום אחד יעשו הסעודה, ויחנכוהו לברך ברכת המזון, ולהתפלל באקראי. ומאחר שלא נעשה בזמנו, ועכשיו גם כן אינו ידוע זמנו. למה יקרא סעודת מצוה. ואינו דומה לסעודת מילה ופדיון הבן, אפילו עבר זמנו הראשון. מ"מ כל יומן בני חיובא נינהו, זמנן הוא, שלא לאחר המצוה. מה שאין כן בנדון זה, דשמא עדיין לא הגיע זמנו. ומכח שנוקמה אחזקה. היה לו לחנכו מיד, ולעשות סעודה. ומכל מקום נראה, היכא שמחנכין הנער לדרוש על הסעודה מעין המאורע. לא גרע מסעודת חנוך הבית. ובכל הני סעודות מצוה דשרינן. מ"מ לא ירבה בהן, שיבטל ח"ו למודו הקבוע לו לגמרי. אלא לפעמים, לפחות אם אפשר להיות זולתו, והכל לפי העניין, ואיש ירא אלקים אשר בא לטהר יורו לו מן השמים דרך הישר בקו האמצעי. וגם כן איכא נפקותא בהך פיסקא לעניין אבליים, אי שרו לילך לאותם סעודות מצוה, כמו שאפרש בעז"ה בפרק אילו מגלחין...

25. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

הדגול מרבבה [י"ד סוף סימן קעח] תמה ע"ז למה אין עושים סעודת מצוה של הודאה בלידת בת. ולכן כתב דהכוונה לסעודה שעושים בלילה לפני הברית. ומבואר לפ"ז למה עושים סעודה רק לבן ולא לבת.

26. דף על הדף מסכת בבא קמא דף פ עמוד א

וכתב הגאון יעב"ץ בספרו מגדול עוז שהטעם שקורין לו שלום "זכר" הוא כנ"ל בטעם הב' שיזכור את התורה ששכח ע"י סטירת המלאך, א"ז שיזכור את השבועה שמשיבועין אותו לפני שנולד תהי צדיק ואל תהי רשע.

דף פ' ע"ב: רב מילתא בעלמא הוא דעבד ליה לשמואל וכו'. וכיון דזה שרצ השפיל עֲמֻנו לפני שמואל לא היו משום ששמואל גדול מרצ אלא משום מעשה דלטייה ממילא היכא דזה יכול לפגוע בכבוד אחרים א"ל להשפיל עֲמֻנו דאם שמואל יכנס בראשונה ואח"כ רב ואח"כ ר' אסי א"כ זה יפגע בכבוד ר' אסי כיון דר' אסי גדול משמואל וכן שר' אסי יכנס בראשונה ואח"כ שמואל ואח"כ רב לא יכ"י צורך היושר דרב נהג להשפיל עֲמֻנו לפני שמואל אבל לא שישפיל עֲמֻנו לפני ר' אסי תלמידו.

28. דף על הדף מסכת בבא קמא דף פ עמוד ב

הוא דעבד ליה לשמואל משום ההוא מעשה דלטייה אדבריה רב עליה. בבן יהודע הקשה טובא בביאור מאמר זה, דמאי נפקא מינה מהאי עובדא דמייתי תלמודא כאן, ולא עוד אלא דחכמי התלמוד שקלו ושרו דנתרח רב או רב אסי והוצרכו לתרץ דרב מלתא בעלמא הוא דעבד ליה לשמואל, דמאי נפקא לן מן קושיות ותרוצים אלה, וכי הלכות הן או מקראות הן, שצריך לנו להבין טעמיהו, ועוד, בלאו האי תרוצא דגמרא נמי אין נראה התחלה לקושיא זו דמקשי תלמודא ונתרח רב אסי, כי כיון דצריך למתרח חד מנייהו, מאי חזית דמתרח רב אסי ולא מתרח שמואל, דאדרבה רב אסי גדול משמואל הוא, דהא לא עייל שמואל מקמיה, וגם רב הוא גדול ודאי משמואל, ומזכירין בכוליה תלמודא רב קמיה שמואל. ועל כן נראה ודאי דלא הביא תלמודא האי עובדא ושקלא וטריא דעבדי בה, אלא בא ללמדינו בזה איזה דין והלכה בענין אחד.

29. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף פ עמוד ב

מתריעין על החיכוך בשבת ודלת הננעלת לא במהרה תפתח והלוקח בית בא"י כותבין עליו אוננו אפילו בשבת. נ"ב לדעת שלשה ענינים הן מסגנון אחד בא להורות שאם יודמן לאדם שעה מוכשרת לא יעבור הזמן בבטלה רק יעשה כל ההשתדלות המועילות כי לא במהרה יודמן לו שעה מוכשרת כזאת ועיקר בזה הוא כי דלת הננעלת לא במהרה תפתח כמו שהיה הענין בסמיכה כיון דאדחי השעה ונתמנה מר בר רב אשי לנשיא אף על פי שכולם הסכימו למנות את רב אחא מדפתי (ב"ב יב ע"ב) מ"מ כיון דננעלה הדלת למעשה לא במהרה תפתח ולא במהרה ייטיבו לו עוד ובאו להתעורר ג"כ על הסמיכה שבטלה בזמניהם ע"י גזירות יזגדר ובעו רחמי ובלעגא תנינא ליזגדר ובטל הגזרה וימהרו ויחלטו לסמוך איש אחר כי אולי יגיע ימי הכרעה עוד ולא במהרה תפתח. וכן הך דמתריעין על החיכוך אפילו בשבת משום דאולי עתה שעה של רחמים ואולי תעבור השעה ח"ו ואזי לא יועיל התרעתם ומפ"ז מותר אפילו בשבת וכן דכותבין אוננו אפילו בשבת ג"כ הטעם כיון דעתה נתרצה למכור לכן ישתדלו לגמור הקנין ואולי יחזור את"כ ולא ירצה למכור לכן בכולן לא יניתו לעבור השעה ונכון:

30. מאירי על בבא קמא דף פ/ב

אף על פי שמשפטי האדם מצד תולדתו ומערכת מזלו מבא גדול בעניניו ובהצלחתו ובמקריו עד שדלת הנועלת לא במהרה היא נפתחת מ"מ אין בזה עכוב מכל וכל אלא הדבר מסור לתפלה ולמעשים ולעולם שערי תפלה או מעשים טובים לא ננעלו אלא מגינין בעדו ומשנין עליו סדרי בראשית שלו וזה דבר ראוי ומוכרח באמונה ובגדרי הדת וכבר בארנו הענין יפה בחבור התשובה:

31. שו"ע או"ח סימן שו

(יב) מותר לקנות בית בארץ ישראל מן הא"י, בשבת, וחותרם ומעלה בערכאות: הגה - שלהם, בכתב שלהם; דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב א"י לא גזרו (א"י):

32. משנה ברורה על או"ח סימן שו

(מז) דאינו אסור וכו' - ר"ל הכתיבה זו היא מדרבנן והוי שבות דשבות ע"י א"י ומשו"ה התירו משום ישוב א"י ועיין בבה"ל שביארנו דדעת אור זרוע דעת יחידה היא ואין לה שום מקום בש"ס וכל הפוסקים חולקין ע"ז וס"ל דאף בכתב שלהם הוא איסור מדאורייתא דבכל לשון חייב כדאיתא במשנה [שבת ק"ג] ואפ"ה התירו בכאן ע"י א"י משום ישוב א"י ואף דהמחבר פסק לקמן בסימן ש"ז ס"ה דמלאכה דאורייתא אסור ע"י א"י אפילו לצורך מצוה זה עדיפא ולפ"ז אסור לומר לא"י בשבת לכתוב מכתב אפילו לצורך מצוה אם לא שהוא ג"כ צורך גדול אפשר דיש להקל ועיין לעיל בסימן רע"ו ס"ב בהג"ה:

33. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פ עמוד ב

[ז] בשבת ס"ד - המהרצ"ח [גיטין ח ב] מביא הנו"ב [תנינא או"ח סימן לג] שהקשה מכאן על שיטת האור זרוע [שהובא ברמ"א סימן שו - יא] שכתב שאין איסור דאורייתא לכתוב בכתב לעז. ומקשה הנו"ב דא"כ מאי פריך בשבת ס"ד, נימא דמירי בכתב לעז שאינו אסור מה"ת ולכן ס"ד שיהיה מותר בשבת משום ישוב א"י. הביאור הלכה [סימן שו ד"ה בכתב] האריך להוכיח שכל הראשונים [ביניהם התוס' אצלנו] חולקים על האו"ז.

34. מאירי על בבא קמא דף פ/ב

מצוה על כל אדם מיישראל לקבוע דירתו בארץ ישראל ולישבה כפי כחו לקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אונו על יד גוי אף בשבת משום ישוב ארץ ישראל הקלו בשבות:

35. שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן תנד

שאלה. בדבר אשר מקרוב נתרבו קוני אדמה בא"י אשר במשך איזה שנים יוכלו להתפרנס ממנה כשר הדבר למיעבד הכי ומחויבין אנו לעשות כן. או לא:

(א) תשובה. הנה בדין ישיבת ארץ ישראל בזמן הזה אם היא מצוה כבר האריכו בזה ראשונים ואחרונים והעלו שהיא מצוה...

(ג) והמגלת אסתר כתב שטעם הרמב"ם שלא מנאה משום שאינה נוהגת בזמן הגלות. ...
(ז) העולה מזה שאין סמך כלל מהרמב"ם לומר שאינו נוהג בזה"ז והדבר ברור שנוהג בזה"ז [ומה שהקשה המגלת אסתר דא"כ למה העולה מבבל לא"י עובר בעשה מדכתיב בבליה יובאו ושמה יהי וגו' [כתובות קי ע"ב] הלא אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. נ"ל ליישב לפמ"ש בתשו' מהרשב"ש [סי' א'] דהמצוה היא הישיבה והעלי' הוא רק הכנה אל המצוה. והנשבע שלא יעלה לא"י לא חשיב נשבע לבטל את המצוה ע"ש. וע"כ כשהנביא אמר שלא יעלה מבבל אין זה נגד מצוות התורה כי אין העלי' מצוה כלל וחל האיסור שלא לעלות]. [ע"ע אבנ"ז או"ח סי' תקל"ה י']...

(יח) מעתה אם ידור אדם בא"י ואין לו שם שום מצב פרנסה רק הנשלח לו מחו"ל ועדיין השפעת מזונותיו ע"י השר שמחו"ל. מה זו ישיבת א"י. וזה נ"ל טעם הגדולים שלא נסעו לא"י. הגם שי"ל הלא שלחום להם רק מעות והם קונים ואוכלים פירות א"י. מ"מ מסתבר יותר דבכה"ג נקרא השפעתם מחו"ל...

36. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן קב

ובדבר שאלתך אם יש מצוה עכשיו לדור בא"י כהרמב"ן או כהר" חיים בתוס' כתובות דף ק"י דאינה מצוה בזה"ז. הנה רוב הפוסקים סברי דהוא מצוה. אבל פשוט שאין זה בזה"ז מצוה חיובית שעל הגוף דא"כ היה ממילא נמצא שאסור לדור בחו"ל משום שעובר על עשה כמו מי שילבש בגד של ד' כנפות בלא ציצית שיש איסור ללבוש כדי שלא יעבור על עשה דציצית, ולא הוזכר איסור אלא על הדר בא"י שאסור לצאת ע"מ לשכון בחו"ל ברמב"ם פ"ה ממלכים ה"ט, וג"כ הא ודאי אינו איסור לאו ואם היה איסור גם לאנשי חו"ל הי"ל לרמב"ם לומר סתם אסור לשכון בחו"ל אא"כ חזק בא"י הרעב משמע דרק ליושבי א"י יש איסור שאסור חכמים אבל מצד העשה אינה חיובית אלא כשדר שם מקיים מצוה. ובחדושי הארכתי הרבה בדברי ר"ח שבתוס' כתובות. וכיון שאינה מצוה חיובית יש ודאי להתחשב בהחשש של הר"ח בתוס' אם יוכל ליוזר במצות התלויות בארץ, והנני הדו"ש ומברך אותך, משה פיינשטיין

בענין: אמירה לנכרי שבות

1. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פ עמוד ב

ח] ואף על גב דאמירה לנכרי שבות - בעיקר דין אמירה לנכרי בשבת נאמרו כמה טעמים.
א. הרמב"ם [שבת ו - א] כתב שאסרו לישראל לומר לגוי לעשות מלאכה, כדי שלא תהא השבת קלה בעיני
הישראל ויבוא לעשות מלאכה בעצמו.

ב. השו"ע הגר"ז [סימן רמג - א וכן קונטרס"א סימן רסג - ח] וההג' מיימוני [שבת פ"ו אות ב] כתבו שאסור
לומר לגוי משום שיש שליחות לגוי לחומרא, וא"כ הגוי נעשה שלוחו של הישראל. וכן לשון רש"י [שבת
קנ"ג א] שהגוי נעשה שלוחו של הישראל לעשות מלאכה בשבת.
והנה שיטת רש"י [ב"מ ע"א ב] והרמב"ם [מלוה ה - ד כמ"ש"כ בהג' מיימוני] לענין איסור ריבית שיש שליחות
לגוי לחומרא. הפנ"י [הובא בדבר"י סימן נז - ב] למד בכוונת רש"י שיש שליחות לחומרא מדאורייתא. וכן הבין
השו"א בתשובת חת"ס [או"ח סימן פד]. החת"ס חולק ומבאר שיש שליחות לחומרא מדרבנן.
הפנ"י מקשה למה הוי איסור אמירה לגוי בשבת איסור שבות מדרבנן, הרי אם נאמר שיש שליחות לגוי לחומרא
מדאורייתא א"כ ליהוי איסור דאורייתא. [ולא שייך כאן לומר אין שליח לדבר עבירה כיון שהגוי אינו בר חיובא.
ועוד דלא שייך אצל הגוי דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין].

הרבה אחרונים [בית מאיר [שם], תשובת חת"ס [שם] ישועות יעקב [סימן רסג - ו], שואל ומשיב [ח"ב
סימן סט] ודבר"י [שם] כתבו שלענין מלאכת שבת לא שייך כלל שליחות, כיון שציווי התורה הוי שגופו
ינוח בשבת, ולא על המלאכה שלא תיעשה, ולכן אף אם עשה מלאכה ע"י שליח, ואף אם המעשה מתיחס
למשלח מ"מ ליכא איסור מלאכה בשבת כיון שגופו נח. ומדברי רש"י [והג' מיימוני מבואר שגם בשבת
שייך שליחות עכ"פ מדרבנן. [עי' בקה"י [ב"ק סימן כא] שהקשה מדברי הנ"י [בב"ק כב] מבואר ששייך
עשית מלאכה אף על פי שגופו נח].

ג. רש"י [ע"ז טו. ד"ה כיון] מבאר שהאיסור משום "ממצוא חפצך ודבר דבר" שלא יהא דיבורך בשבת
כדיבורך בחול. ולפ"ז מובן שאסור לומר לגוי בשבת לעשות מלאכה בשבת או במוצאי שבת, אבל אכתי צ"ב
למה אסור בערב שבת לומר לגוי לעשות מלאכה בשבת.

הכת"ס [גיטין ח ב] והקה"י [שבת סימן נה] והקו"ש [ביצה אות מט] מבארים שיש שני איסורים בדין אמירה
לנכרי, גם דין איסור מצד דבר דבר וגם דין שליחות. וצריך שניהם, שאם מצד דבר דבר בלבד לא היה איסור
לומר לגוי בע"ש שיעשה מלאכה בשבת, וזה אסור משום שהגוי הוא שליחו של הישראל. וכאשר אומר לגוי
בשבת שיעשה עבורו מלאכה במוצ"ש ליכא איסור משום שלוחו אלא אסור משום דבר דבר שאין לדבר בשבת
דיבור של חול.

ד. המ"ב [סימן רמג - ה] מביא דרשת המכילתא: כתיב כל מלאכה לא יעשה בהם, ולא כתוב לא תעשה בהם,
לרבות שאסור אף ע"י ישראל אחר או ע"י גוי.

הלבוש [רי"ס רמג] והאליהו רבה [שם] כתבו בשם הסמ"ג והיראים שהוי דרשה גמורה מדאורייתא.
השער הציון מביא שהסמ"ג מסתפק האם הוי איסור מדאורייתא או מדרבנן, והרמב"ן וכל הפוסקים כתבו
שקרא אסמכתא בעלמא. הגר"א גורס במכילתא לא יעשה אפ' ע"י ישראל אחר, אבל ע"י גוי מותר.

הגמ' אצלנו [ובהרבה מקומות] אומרת אמירה לעכו"ם שבות, כלומר איסור מדרבנן. ולפי היראים צ"ל
שגמ' דידן פליג אמכילתא שסובר שהוי מה"ת.

הקה"י [שבת סימן יד] מקשה אף אם נפרש שדרשת המכילתא הוי אסמכתא מ"מ מבואר במכילתא שאמירה
לנכרי הוי איסור בהלכות שבת, וקשה שהגמ' [ב"מ צ א] אומרת שיש גם איסור לומר לנכרי לחסום בהמה.
ותירץ שיש באיסור אמירה לנכרי בשבת שני חלקים, גם איסור מצד שמלאכה לא תיעשה בשבת עבור הישראל
אפ' אינו ממנה הנכרי שליח אלא הנכרי עשה מעצמו], וגם איסור שהגוי יעשה בשליחותו של הישראל.

ברכות שמים

העלת הברכה העליונה • בביאור משפטי הנולד עד היותו בן שמונה

(א) שנינו בפ"ד הנוק בן יום אחד מיטמא ב"ב • ובנגעים • ובטמא מח • וזקק ליבוס (אם נולד קודם מי • ופוער מן היבוס (אם חי אחר מיתה אביו אפילו מח מיד) מאכיל בחרומה • ומוסל מן החרומה • ומנחיל • וההורגו הי"ב • והרי הוא לחציו ולחציו ולכל קרוביו כזתן שלם : (ב) תינקח בת יום אחד מיטמא בנדה • אם ראתה טבח דם כהרדל • טמאה שבעה • ולכל שאר דברים הנ"ל דינה כזה לדין התינוק : (ג) אכל עובר אינו בכל זה • ומ"מ אסור להמיתו (ע"י סמ"ג) : (ד) ולריך קבורה צודאי (ע"י סמ"א) : (ה) גם לענין קדושין יש להחמיר בהוכר העובר • כמ"ס במקומו בס"ד : (ו) אמנם משנעקר ללח"ה הרי הוא כילוד לכמה דברים • הרי שיטתו אמו על המשבר ומחה • מחללין עליה השבת • ומולידין אותו • שם עד"ן הוא חי • והוא שידוע שכלו לו חדשיו (ולענין מילתו • וכן לענין ירושה והבאר עוד כל דבר במקומו בעוה"י) : (ז) הולד שנולד בשבת • עושין לו כל לרכיו • ומרחיצין ומולדין אותו וטומנין השליא ומיישרין איבריו : (ח) ואוחכין טברו • וג"ל שיש לעשותו על ידי עובדי כוכבים ומולות היבא דאפשר • וכל זה בשכלו חדשיו : (ט) אכל בן שמונה חי • ואפילו ספק בן שבעה שלא גמרו שערו ולפרניו • אסור לטלטלו בשבת (י"א עד שיבא בן עשרים) אכל אמו שוחה עליו ומניקחו : (י) בשבת אחר יום הולדה • אסור ינקא אסור • לפופי שרי • וע"י עובדי כוכבים ומולות מותר לעשות לו הכל : (יא) יונק תינוק מארמיה ומבהמה טמאה • ומביאין לו חלב מכל מקום ואפילו בשבת : (יב) כבר נ"ל שדין ולד נקבה • כדין זכר • וה"ה לדין עובר ונפל ששין בשניהם : (יג) צא"י נוהגים להיות נעורים אלל התינוק בכל הלילות שקדם המילה • ועוסקים שם בחורה (ו"ל בס"ה פ' לך לך דל"ב) ובמדינות הללו נהגו כך כלילה שלפני המילה • ועושין קלת סעודה • ואין לה דין סעודה מלוה • שאינה אלא מנהג בעלמא : (טו) כליל שבת שלפני המילה נכנסין אלל התינוק ואוכלין שם פירות ומיני מחיקה • י"א שזרו שבעה הבן שנוכר בחלמוד (פ"ו דקמא וספ"ב דבתרא) ויטבין לזה שם שבעה • שכן השבת הוא חלילת ימי השבעה כי אין טעם לקרות כך סעודה הצריח • שהיא בשמיני • וקורין אותה סעודה זכר • אולי הוא לשון זכרון וזכירה • כלומר מפני ששבת החורה שלמד במעי אמו • שבה תלך וסערו בלחורו לאויר העולם (וכ"כ ו"ל הטעם שבאין לבקרו עכשיו לנחמו על שכחת חלמודו • ואני אומר זכרו מאחר שבה להשכיחו • וזה דווקא בשבת לפי שגאמר בה ג"כ זכור • ועוד שהיא מלוה ראשונה שמתקיים עתה • ועל כן עושין סעודה להתחלת ההורה ושמירתה • ובדין שתהיה חשובה סעודה מלוה (וכהסכמות האחרונים • וערו"י) וזה טעם יפה תף נעים בענין סעודה זו ושמה • ע"ל שנקרא זכר ע"ס שבאין להזכירו שבעתו • שמציעין אותו בשעת לידתו • והוא ג"כ שבעה הבן • מלשון שבעה • ומזכירין אותו בפעם ראשון שצאה מלוה לידו • שהוא השבת • גם זה טוב ויפה • אלא ש"ל קלת א"כ מדוע לא נעשה ג"כ שבעה הבת • הלא גם היא מוזהרת על שמירת החורה (כי לא חלק הכהוב בין איש לאשה לכל עונשין שבהורה) וגראה א"כ שכתב משביעין לנקבה כמו לזכר (ולדרך הראשון לא קשיא • דאשה אינה בח"ת) מ"מ לא קשיא כולי האי דפשיטא אינו דומה רצוי המלות שהא"ש חייב בהם • ועל כולן חלה שבעתו • משא"כ צאשה • ובס"ד י"ל הענין בטוב טעם ודעה • כי ידוע שכל הנשמות זכר ונקבה הן באין • עס"ה לך לך (ד ל א ב') כי כל אחד הוא כלל בלבד והזכר הוא עיקר הלידה • והנקבה נכללת בו • לכן כשיוצא לאויר העולם • משביעין אותו לבדו וזוה מושבעת ג"כ בת וזו בנת אחת • אכל לא נשבעת בפני עלמה • ובכן הכל מהזקן ונכון :